

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. 1925. évf. 9—12. sz. és 1926. évf. 1—2. sz. *Einundzwanzigste Versammlung Deutscher Bibliothekare in Freiburg am 3. und 4. Juni 1925.* A német könyvtárak egyesülete, mely oly kiváló központi intézménye a német könyvtárak egységes szellemi működésének, mult évi kongresszusát rendkívül érdekes programmal Freiburgban tartotta meg. Minthogy az egyesület ez évben töltötte be működésének 25-ik évfordulóját, a kongresszus első pontja a huszonöt év eredményének beszámolója volt. — G. ZEIDLER a német tudományos könyvtárak könyvváltási és szakbeosztási rendjéről értekezett. Ismertetve a rendszó- és szakcím-tárak tekintetében erősen megoszló véleményeket, alapos kritikával tör pácát az újabban több helyen felkarolt rendszócím-tárak látszólagos előnyei felett. Előterjesztése azonban nagyon vitatható térre síklik, mikor a könyvtár szakok szerinti felállítást is védelmezi, illetve ezzel kapcsolatosan újabb bonyolult számozási rendszert állapít meg. Szakrendszertervezete, melyet A—Z és a—z betűkkel, továbbá 1—9999 ugrószámokkal osztályoz és jelez, époly kevéssé egységes és áttekinthető, mint veszedelmes a későbbi gyarapodás tekintetében. E szempontból talán még az elavult müncheni rendszer is jobbnak látszik. — Chr. W. BERGHÖFFER: *Der Frankfurter Sammelkatalog.* 35 évvel ezelőtt kezdte meg a frankfurti városi könyvtár egy központi könyvcím-tár alapját, mely a fontosabb nyomtatott bibliográfiák címeinek felhasználásával ma már igen jelentékeny és a kutatók által nagyon gyakran használt kartoték-cím-tárrá fejlődött. — Josef REAL: *Automatischer Leibverkehr zwischen den südwestdeutschen Bibliotheken.* A német könyvtárközi kölcsönzések túlságosan igénybevették a müncheni és berlini államkönyvtárak anyagát, azért, hogy azok erősebb rongálódását elkerüljék, de még inkább, hogy a leggyakrabban használt könyvek a vidéki átkölcsönzések miatt ne vonassanak el állandóan a helybeli nagyobb szükséglet elől, a délnémet tudományos könyvtárak szoros kölcsönzési kapcsolatba léptek egymással. Automatikus kölcsönző rendszerük a kért könyveket elsősorban a kisebb forgalmú könyvtárakban keresi fel és a kérőlap a legrövidebb idő alatt addig továbbíttatik a meghatározott sorrendben, míg a könyv valamelyik könyvtárból elő nem kerül. A müncheni államkönyvtár utoljára kapja meg a kérőlapot, ha a könyvet máshol nem találnák, de ha itt sem lenne meg, még Berlinben is utánanéznek. Ez a rendszer, mely csak másfél éve működik, máris rendkívül bevált és a legjobb munkamegosztást biztosítja a német könyvtárak között. Követése nálunk is nagyon megokolt volna. — W. RIEDNER: *Die deutsche Buchausstellung in Chicago und das amerikanische Bibliothekswesen.* — H. PRESENT: *Die deutsche Buchausstellung in Barcelona und das katalanische Bibliothekswesen.* A német könyvpiar minden eszközt megragad, hogy visszaszerezhesse régi külföldi könyv-

piacait. Fáradozása azonban nem könnyű, mert a német könyvek ára, mely esetenként a békebeli ár ötszörösét is eléri, nagyon magas a nemzetközi viszonylatban. Megtörtént, hogy jól javadalmazott amerikai könyvtárak kénytelenek voltak a német folyóiratok egy részének folytatólagos rendelésétől elállani. Az amerikai Public Libraries nagy teljesítőképessége és üzemyorsasága erősen meglepi a német könyvtárak nehézségéhez szokott szerzőt, Barcelonában viszont a katalan emancipáció erős fellendülése érdekes, mely céljaira a könyvtárakat is erősen kihasználja. — W. BUDECKE: *Gedanken über den Austausch wissenschaftlicher Bibliothekare*. A könyvtárak tudományos tisztviselőinek csereakciója, mely minket magyarokat is joggal érdekelhet, egyre komolyabb kérdésként mutatkozik, mert ez az új törekvés, úgy a könyvtár anyagának szakszerűbb feldolgozására, mint a tudományos tisztviselők szaktudásának kiegészítése, nyelvkészségének fejlesztése tekintetében egyformán igen hasznos. Mindig akad könyvtári feladat, mely a személyzetcserével sokkal jobban és szakszerűbben oldható meg, mint egyébként. De különösen kiváló ez a módszer a külföldi kapcsolatok kiépítésére. — H. TREPLIN: *Bibliotheksrechtliche Fragen*. A könyvtárüggyel kapcsolatosan a közjogi és magánjogi kérdéseknek nagy változata merül fel, mely külön tanulmány tárgyát képezheti. Ezek feldolgozása az egységes szokásjog megállapítása szempontjából is kívánatos. — F. H. WEISSBACH: *Transskriptionsfragen*. Az idegen írásfajú szövegek latinbetűs átírásának egységes szabályait igyekszik megállapítani. — Rövidebb referátumokban ismertették továbbá az értekezleten a *löweni* könyvtár helyreállításának utóbbi munkálatait, a *berlini* államkönyvtár történetének bibliográfiáját, a hatósági könyvtárak kérdését, a *wolffenbütteli* könyvtár átszervezését, a technikai és közgazdasági szakokban jártas könyvtárosok szükségességét. Végül Gustav ABB számolt be az utolsó *erfurti* kongresszuson a régi könyvgyűjtemények felkutatása és megmentése érdekében és Georg LEYH a könyvtári statisztika ügyében kiküldött bizottság eredményeiről. Az 1926. évi kongresszust *Wienben* fogják megtartani. — H. HÜLLE: *Geschichte und Inhalt der Wissenschaft von Ostasien*. A kínai japán, koreai, anamita, tibeti, mandzsu, mongol és maláj kultúrák fejlődéstörténetének, sokoldalú anyaggazdagságának rövid áttekintése a rájuk vonatkozó legfontosabb irodalom felsorolásával. — G. LEYH: *Die Neuordnung des höheren Dienstes an den Württembergischen Staatlichen Bibliotheken*. A könyvtári tisztviselők szakképzettségének biztosításáról egyre több országban gondoskodnak intézményesen. — P. LEHMANN: *Zum Beneventanischen Schrifttum*. A monte-cassinoi benedekrendi anyakolostor most felfedezett XI—XII. századi kéziratairól. — H. KREYENBORG: *Zum Problem des Allsinaitischen Alphabetes*. Újabb eredmények a sinai félszigeten 1905-ben talált s az egyiptomi íráshoz hasonló ó-héber szövegek meghatározásában. — K. M. MAYER: *Die Bibliothek des Joh. Schulze zu Berlin*. A nagy tudományos jelentőségű s Amerikába kikerült könyvtár története. — *Preussische und bayerische Ordnung für die Verleihung von Handschriften und Drucken an Ausserdeutsche Bibliotheken*. A szabályzatot a Magyar Könyvszemle jelen számában más helyen közöljük. — C. M. ROTHER: *Ein Ausleihregister der Augustiner Chorherren zu Sagan*. Könyvtártörténeti adatok az 1394—1812 évekből. — W. WEINREICH: *«Bücherbettel» und Bibliotheksrabatt*.

Ismételt kifakadás a német könyvek drágasága ellen. A könyvtárak számára nagyobb árengedményeket kell biztosítani. — A. BÖMER: *Coster und Gutenberg, oder nur Gutenberg?* G. ZEDLER újabb Coster-kutatásának eredményét vitatva megállapítja, hogy GUTENBERG elsőbbségét ez alkalommal sem sikerült megcáfolni. — G. KRICKER: *Ein medizinisches Kollegbuch aus Köln vom Anfang des 15. Jahrhunderts*. A középkori orvostudományi kéziratok rendkívül ritkák, de a wiesbadeni Landesbibliothekban őrzött kézirat tartalmilag is igen nevezetes *Zeitschrift für Bücherfreunde*. 1925. Heft. 3—6. Caspar DE JONG: *Die Bücherei des Museums Meermanno-Westreenianum*. Hágában, a Prinsessegracht-on egy régi patricius házban van ez a két család nevét megörökítő alapítványi gyűjtemény, melynek régiségei, de még inkább a könyvtára igen nagy értéket képviselnek. A gyűjtemény csak ritkán és nehezen hozzáférhető, könyvtára több mint 30.000 kötetből áll 330 kézírral és 1300 ősnymotatvánnyal. Az egyiptoni kéziratok leszámításával a kéziratok közt legkorábbiak a ZACHARIÁS és MALACHIÁS próféták könyveinek aranybetűkkel írt töredékei az Ótestamentumból. Kiváló darabok képviselik a középkori könyvművészet legtöbb irányát. Az ősnymotatványgyűjtemény gazdagságra a második egész Hollandiában. Katalogusa két kötetben mintaszerű szerkesztésben 1911—1920-ban jelent meg. Igen sok unikum van benne. A későbbi nyomtatványokból kiválik egy 500 darabból álló ELZEVIER-gyűjtemény. A könyvek általában oly rendkívüli szép példányok, hogy az ősnymotatványok egyike-másika a sajtó alól épen most kikerült könyv hatását kelti. A jelentéktelen és rongált másodkötéseket újabb stilszerű kötésekkel pótolták. A könyvtár újabb anyagának katalogusa csak most készül, ami a könyvtár használatát épűgy megbénítja, mint az alapítólevél szigorú rendelkezése, hogy a gyűjtemény csak havonként kétszer nyílik meg, akkor is csak kevés látogatónak. Ezért a holland kormány — a hagyaték tulajdonosa — rendeleti úton fogja a gyűjtemény használatát rendezni. — Johannes HOFMANN: *Ein venezianischer Bucheinband für Georg von Logau, einen unbekanntem deutschen Bücherfreund des XVI. Jahrhunderts*. A nevezetes humanista költő hagyatékából most került elő az első igen szép renaissance stílusú kötés, mely joggal veheti fel a versenyt a Grolier-kötésekkel. LOGAU egy másik, de kevésbé szép kötésű könyvét szintén most találták meg a bresslauer könyvtárban. — Heinrich RÖTTINGER: *Vom allen deutschen Holzschnitt*. A még kellőképpen fel nem dolgozott fametszetek sajátosságairól. — Heinrich KLENK: *Literarische Fälschungen und Mystifikationen*. Szerző folytatván korábban megjelent tanulmányait, ez alkalommal a XVIII. sz. nevezetes irodalmi megtévesztéseiről mond érdekes adatokat. — Johannes HOFMANN: *Die älteste in Leipzig gedruckte Zeitung*. A német újságrás történetének nevezetes új adatát jelenti a most előkerült 1518-ból származó kétleveles és hasonmásban is bemutatott leipzig-i hírlap, mely már a nyolcadik a német hírlapok sorában. A legelső a meghatározások szerint 1505-ben jelent meg. — Karl LÖFFLER: *Ein Karolingischer Bilderspalter*. A württembergi Landesbibliothek psalteriuma, mely valószínűleg a 10. századból származik és német művész munkájának látszik, eddig sem volt ismeretlen ugyan, de még nem foglalkoztatta kellőképpen a szakembereket, jóllehet képeinek gazdagsága és művészi színvonala erre nagyon is érdemessé teszi. — Paul KRASNOPOLSKI: *Tschechische Inkunabeln*.

A cseh nyelvű és Csehországban nyomott ösnyomtatványok nem nagy számában első az 1468-ban Pilsenben ismeretlen nyomtatónál megjelent *Trójai krónika*. Úgy ezt, mint a későbbieket a gót betűk használata jellemzi. — Josef FRITZ: *Einige Herkunftsvermerke des XVI. und XVII. Jahrhunderts aus der Wiener Universitätsbibliothek*. Érdekes ajánlási és a tulajdonosokra utaló eljegyzések felsorolása, köztük J. S. ZAMOSCIUS *De senatu Romano* (Velence, 1563.) c. műve SÁMBOKI Jánosnak egykorú kéziratos bejegyzéseivel. — Georg WITKOWSKI: *A. M. Hochmann der romantische Einbandkünstler*. Nagyvonalú és egyszerűsége törekvő modern kötések. — Wilhelm JUNK: *Das wertlose Buch*. Tallózás az értéktelennek nyilvánított nyomtatványok között, melyek közül idővel néha valódi ritkaságok kerülnek ki, mint például Gregor MENDEL annak idején nem értékelt örökléstan munkája, mely a modern örökléstudomány kezdetét jelenti. Egyébként is igen sok figyelemreméltó akad a természet-tudományi régi munkák között. — Louis LIEBMANN: *«Die Gelehrten-Verstaigerung nach dem Lucian.»* Az 1781-ben megjelent szellemes irodalmi satírárt nemrégén adták ki hasonló kiadásban. — Hildegard ZIMMERMANN: *Samuel Selsisch, seine Signete und ihre Zeichner*. A XVI. századi nevezetes wittenbergi könyvkereskedő és kiadó, aki a bibliaterjesztés terén is érdemeket szerzett, 1556. és 1618. közt ötféle igen szép fametszetes jelvényt használt kiadványaiban, melyek egyformán Dávid királlyá való avatását ábrázolják. — Anselm RUEST: *Die verschollene unterirdische Kremlbibliothek Iwans IV.* Már régóta kísért a köz tudatban, hogy IV. IVÁN cár XVI. századból származó gazdag kéziratkönyvtárát, mintegy 800 kötetet, utóbb a *Kreml* pincéiben valahol elfalagták, eltűntették. Most a szovjetkormány, hogy vagyoni helyzetén javítson, a cári kincsek kutatása mellett ezeket is erősen keresi. Az eredményeket természetesen kíváncsian várja az egész világ. — Josef KÖRNER: *Neues von August Wilhelm und Caroline Schlegel*. Adalékok Napoleon német kultuszához. — Heinz JANSEN: *Amerikanisches Copyright und Deutsches Schrifttum*. Az északamerikai Egyesült Államokban újabb komoly a törekvés, hogy törvényhozásilag akadályozza meg a külföldi államok szellemi tulajdonjogát annyira méltán sértő jogositatlan utánnomások kiadását. A kérdés megoldásától a magyar írók is sokat várhatnak. — Georg WITKOWSKI: *Deutsche Pressen*. RODENBERG hasonló című munkájának ismertetése és kritikája. — Amerikai, angol, párisi és bécsi levelek számolnak be a külföldi könyvtermelés és forgalom újabb eseményeiről. Ideje volna már, ha a magyar eseményeket is rendszeresen számontartanák német barátaink. Végül hosszú sorát ismerteti és méltatja a folyóirat az újabb megjelent fontosabb bibliofil jellegű könyveknek.

Archiv für Buchgewerbe. 1925. A folyóirat 8. füzeté, maga is egy tekintélyes kötet, a német könyvkötőművészettel foglalkozik. O. GLAUNING: *Einbände aus Jakob Krausses Frühzeit und ihre Vorgeschichte*. A kiváló XVI. századbeli könyvkötőnek a müncheni Staatsbibliothekban őrzött kitéseit ismer-teti. — H. HERBST: *Ein Vierteljahrhundert Bucheinbandforschung*. A könyvkötés-történeti kutatások újabb eredményei. — Paul KERSTEN: *Der Jakob Krausse-Bund*. — Otto FRÖDE: *Bund Meister der Einbandkunst*. Az azonos művészi céllal nemrégén alakult két modern könyvművészeti cég programjának és

szigorú munkaszabályainak ismertetése. Mindkét cikket a legújabb művészi kötések reprodukciójának válogatott szépségű és igen bő gyűjteménye illusztrálja. — 9—10. füzet. O. KRÜGER: *Die Verfahren der Schriftübertragung für den Flachdruck*. Az offsetnyomás térfoglalásával egyre fontosabb feladatként jelentkezik a nyomtatott oldalnak újabb kiadások céljára való reprodukciója. Erre több megfelelő újabb eljárás van már. — R. SOMMER: *Die Photographie und ihr Verhältnis zur Kunst*. A régóta vitás kérdés negatív szempontú eldöntése. — H. BOCKWITZ: *Deutsche Presse*. J. RODENBERGER hasonló című könyvének ismertetése. — A 11—12. füzet a könyvnyomtatás művészetével foglalkozik. G. A. E. BOGENG: *Druckvorlage und Druckwerk*. A nyomtatásművészeti feladatokról. — *Typographie als Kunst*. A legújabb német betűöntőgyárak és bibliofil kiadványok szövegnyomásainak áttekintése. Különösen szépek a frankfurti Bauersche Giesserei, a zürichi Johannespresse, az Offenbacher Klingspor, a leipzig-i Zweifäusterdrukke nyomtatásmintái. — F. M. HUEBNER: *Das schöne Buch in Holland*. Az újabb bibliofil kiadványok ismertetése. A folyóirat művészi mellékletei közt is igen sok a kiváló.

DR. NYIREŐ ISTVÁN.

Le Bibliographe Moderne az 1924—25 évre szóló XXII-ik kötetének újabb kettős (130—31. számú) füzetét is levéltári és könyvtári érdekű kérdések tárgyalására fordítja. HÖGBERG Pál, az upsalai egyetemi könyvtár tisztviselője, a *Roman de la Rose* első nyomtatott kiadásainak korát határozza meg. RAIMBAULT Maurice egy IX. Károly címerével ékes kötésű «César» kommentár-t ír le. Az Aube département levéltárába került troyesi levéltári anyag ismertetésén kívül még egy igen értékes levéltári vonatkozású munkát látunk e füzetben. NICODÉME Mariettenek a brüsszeli levéltár tisztviselőjének «*Bibliographie générale de sigillographie*»-jét. Egy lapnyi bevezetést 31 lapnyi gondosan elkészített bibliográfia követ. Két magyar adatát (Turul. Az orsz. levéltár, dipl. oszt. őrzött pecsétek mutatója) német forrás után idézi. Mint az előző füzetnek, úgy ennek is igen gazdag és gondosan szerkesztett a könyvtári és levéltári krónikája, melyben hazai könyvtári ügyeink is fel vannak említve. (AFONYI-könyvtár. KAPOSY Dante bibliográfiája.)

I. K.

Magyar Grafika. 1925. Hatodik évfolyamát fejezte be az összes grafikai és rokoniparágak fejlesztését szolgáló könyvtechnikai folyóiratunk és el kell ismernünk hogy a világháború után valóságos újjáéledését jelzi a magyar nyomdászatnak. Nagyot fejlődött az utóbbi év óta is. Érdekes a korábbi köteteket kézbevéve megállapítani, hogy évről-évre hogyan építette ki programját, míg szerény füzeteit a mai sok tekintetben mintaszerű külsővel ruházhatta fel. Az a nem ritkán szertelenségbe csapó stiluskeresgélés, melyet a két-három évvel korábbi füzetek elárulnak, szerencsés megoldást talált az egyszerű monumentalitásra való törekvésben és reményt nyújt a magyar nyomdaipar komoly fejlődésére. Mellékletei közt sok a figyelemreméltó. A közleményeknek szellemi színvonala is sokat fejlődött s remélhetőleg nemsokára már csak mulatságos emlék lesz az a kulináris szubjektivitás, ami a nyomdászélet aprólékos viszonyainak fölösleges taglalásaiból és a nyomdaipar kárára szolgáló személyeskedésekből még nem is túlrég igen ismeretes volt a szakfolyóiratokból.

A BIRÓ MIKLÓS szerkesztésében és a *Globus* nyomda kiadásában meg-

jelenő folyóirat valóban megállja a helyét a külföldi hasonló szakfolyóiratok mellett is. Látszik rajta, hogy a magyar nyomdaipar teljes erőmegfeszítéssel igyekszik megtartani a régi tradícióhoz méltó színvonalat. A füzetek tartalmi beosztása az egyes számokat monografikus természetűvé teszi. Összefüggő cikkeket kapunk a reklámnyomtatványokról, a hírlapnyomtatás újabb problémáiról, a grafikai szakoktatás eredményeiről, melynek kiépítését a folyóirat nagyon dicséretes módon gondozza, a könyvtári szempontokból is komoly figyelmet érdemlő papíralak-szabványozási törekvésekről, végül az egyre nagyobb jelentőségű offsetnyomási technika lényegéről, sajtóiról és segédeszközéről. Ez utóbbi kérdéssel a folyóirat külön offset-száma foglalkozik, mely valóságos kötet és az első alaposabb feldolgozás irodalmunkban. Ez a rendkívül nagyjelentőségű új nyomtatóeljárás rövidesen kiszoríthatja a korábbi módszerek nagy részét, mert nemcsak technikájának szépségével tűnik ki, hanem egyszerűségével is. Újabban már a rendes szövegoldalok is tökéletesen előállíthatók ily módon, mint azt a folyóirat egyes ívei szépen igazolják.

DR. NYIREŐ ISTVÁN.